

ситуації; уміння розробляти довгострокові програми й організувати їх реалізацію; уміння оперативно інформувати персонал, установу; вміння мотивації; послідовність у прийнятті управлінських рішень і в своїх діях; уміння доводити справу до кінця; інтернальність (усвідомлення, що від тебе залежить успіх справи); внутрішній контроль; уміння добирати команду (персонал, кадри); уміння використовувати професійні знання підлеглих; знання меж своєї влади; здібність делегувати повноваження; уміння проводити ділові наради; уміння організувати розробку нормативних документів, тощо.

Отже, розглянуті нами сучасні вимоги до керівника закладу професійної (професійно-технічної) освіти дозволять ухвалювати оптимальні, обґрунтовані рішення щодо подальшого функціонування ЗП(ПТ)О на ринку освітніх послуг, задовольняючи потреби ринку праці як на регіональному, так і на державному рівнях.

Список використаних джерел:

1. Вплив трансформації ринкової економіки на управління розвитком ПТО: монографія / Г.В. Єльнікова [та ін.]; за ред. В.І. Свистун. – К.: «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 184 с.
2. Мельник О.Ф. Управлінський дискурс навчального процесу у вищому навчальному закладі / О.Ф. Мельник // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць. – Полтава, 2011. – Вип. 8. – С. 234–248.

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У ВЧИТЕЛІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Барбінова А.В.
(Полтава, Україна)

Соціальна значущість професії педагога для суспільства визначається тим, що педагог покликаний управляти процесом інтелектуального, емоційного, фізичного розвитку, формуванням внутрішнього світу підростаючого покоління. В процесі педагогічної діяльності відбувається самореалізація педагога і його цілеспрямована участь у зміні учня (рівня навченості, вихованості, розвитку, освіченості). Педагогічна діяльність за своїми характеристиками відноситься до типу «людина-людина». Це свідчить про те, що в основу педагогічної діяльності покладена взаємодія між суб'єктами освіти, високий рівень комунікативності і толерантності. Педагогічне спілкування, що полягає у багаточисельних та інтенсивних контактах у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії, наявність почуття тривоги за рівень засвоєння й подачі інформації відзначається великою емоційною напруженістю та варіативністю педагогічних ситуацій. Здійснення професійної діяльності в таких умовах може призвести до професійного вигорання, підґрунтям якого виступає емоційне вигорання.

За визначенням О. Бернацької, вигорання – це вироблений особистістю механізм психологічного захисту у формі повного або часткового виключення емоцій у відповідь на психотравмуючі впливи [1].

Прояв феномену «професійне вигорання» у групах фахівців суб'єкт-суб'єктної сфери взаємодії має специфіку, зумовлену особливостями професійної діяльності педагогів, які більшою мірою схильні до емоційного виснаження та редукції професійних досягнень.

Фактори, які впливають на професійне вигорання вчителя залежать від індивідуальних особливостей нервової системи і темпераменту людини. Серед факторів, що призводять до професійного вигорання, можна визначити такі:

- обмеження професійних очікувань у відношенні до особистісних досягнень студентів;
- необхідність постійного оновлення наукового, методичного та дидактичного змісту подачі навчального матеріалу;

- складність та непередбачуваність виникнення педагогічних ситуацій;
- професія педагога є публічною, що потребує особливих зусиль і викликає емоційне перенавантаження, яке може стати причиною «вигорання»;
- педагогічна діяльність пов'язана зі значним фізичним та емоційним навантаженням, з суперечливими думками та почуттями, що призводить до виснаження емоційних ресурсів та виникнення стресового стану;
- деякі педагоги не отримують задоволення від своєї діяльності, оскільки їм здається, що всі зусилля – марні; наслідком такої оцінки власної ефективності може бути низький рівень соціальної адаптації (підвищена тривожність, неупевненість у собі, емоційна нестійкість, низький рівень самооцінки тощо);
- професія педагога передбачає необхідність у підвищенні кваліфікації та рівня професіоналізму, стажуванні, володінні інноваційними технологіями та методами викладання, веденні науково-дослідної роботи, що, у свою чергу, призводить до інтелектуальних та фізичних перенавантажень [2].

Прояви професійного вигорання дуже різноманітні. Зокрема, вигорання може виявлятися у депресивному стані, підвищеній втомлюваності і спустошеності, втраті здатності бачити позитивні наслідки своєї праці, у негативних настановах щодо роботи й життя в цілому. Актуальність вивчення професійних стресів та технологій їх подолання зумовлена не тільки їх негативним впливом на ефективність праці, але й тим, що вони впливають на все життя людини, змінюючи його психічне та соматичне становище, що призводить до втрати здоров'я, психологічним проблемам та особистісним змінам.

«Синдром професійного вигорання» є стресовою реакцією, яка виникає внаслідок довготривалих професійних стресів середньої інтенсивності і включає в себе три основні складові: емоційну виснаженість; деперсоналізацію (цинізм); редукцію професійних досягнень.

Під *емоційним виснаженням* розуміється відчуття спустошеності і втоми, що викликане власною роботою. *Деперсоналізація* передбачає цинічне, байдуже, негуманне ставлення до людей, з якими працюють. Контакти з колегами стають формальними, знеособленими; негативні настанови, що виникають, можуть спочатку мати прихований характер і виявлятися у внутрішньо стримуваному роздратуванні, яке з часом проривається назовні і призводить до конфліктів. Редукція професійних досягнень призводить до виникнення у вчителів відчуття некомфортності у своїй професійній сфері.

З метою попередження виникнення «синдрому професійного вигорання» кожен вчитель має дотримуватися власного алгоритму саморегуляції емоційних і фізичних станів. Розглянемо основні аспекти розробки власного алгоритму профілактичних дій.

По-перше, варто пізнати себе, визначити свої власні цілі, мотиви і потреби. Це дозволить сформувати образ свого майбутнього, усвідомити перспективи професійної діяльності.

По-друге, необхідно визначити протиріччя і перешкоди, які можуть спричинити професійне вигорання. Конкретно визначені проблеми необхідно переформатувати у інструменти досягнення більш глобальних цілей.

По-третє, потрібно зміщувати акценти з проблем і труднощів на досягнення більш глобальних цілей. Цього можливо досягти шляхом визначення важливих і другорядних завдань власної діяльності.

Робота над попередженням професійного вигорання має бути спрямована на гармонізацію фізіологічного і емоційного станів. Дотримання запропонованих нижче рекомендацій дозволить не лише запобігти виникненню вигорання, але й досягти значних успіхів у педагогічній діяльності:

- визначення короткострокових і довгострокових цілей (це не тільки забезпечує зворотний зв'язок, що свідчить про те, що педагог знаходиться на вірному шляху, а й підвищує довгострокову мотивацію; досягнення короткострокових цілей – успіх, який підвищує ступінь самовиховання);

– використання «тайм-аутів», що необхідно для забезпечення психічного і фізичного благополуччя (відпочинок від роботи);

– професійний розвиток і самовдосконалення (одним із способів запобігання вигорання є обмін професійною інформацією з представниками інших освітніх закладів, що дає відчуття більш широкого світу, ніж той, який існує всередині окремого колективу);

– відхід від непотрібної конкуренції (бувають ситуації, коли її не можна уникнути, але надмірне прагнення до виграшу породжує тривогу, робить людину агресивною, що сприяє виникненню професійного вигорання);

– емоційне спілкування (коли людина аналізує свої почуття і ділиться ними з іншими, ймовірність вигорання значно знижується або процес цей виявляється не настільки вираженим);

– підтримання гарної фізичної форми (не варто забувати, що між станом тіла і розумом існує тісний зв'язок: неправильне харчування, зловживання спиртними напоями, тютюном, зменшення ваги або ожиріння посилюють прояви професійного вигорання);

– достатньо тривалий і якісний сон;

– застосування методів і способів саморозвантаження (ароматерапія, фітотерапія, акваатерпія, арт-терапія хенд-мейд, масаж, спілкування з природою, подорожі тощо).

Отже, професійне вигорання – це синдром емоційного, розумового і фізичного виснаження через тривале емоційне навантаження. Своєчасна профілактика синдрому професійного вигорання в професійній діяльності вчителів, використання методів щодо профілактики вигорання з урахуванням вкладу тих чи інших факторів дозволить знизити рівень вигорання вчителів і тим самим підвищити ефективність професійної діяльності. Енергійний, завзятий, врівноважений, ініціативний вчитель – запорука гармонійно розвинутої особистості учня, здатного критично мислити, бути патріотом і готовим до інновацій.

Список використаних джерел:

1. Бернацька О. Професійне вигорання психологів / О. Бернацька // Психолог. – 2010. – № 38. – С. 22–25.
2. Завалевський Ю.І. Конкурентоспроможний вчитель: теорія і практика: Навч. посібник / Ю.І. Завалевський. – Чернівці: Букрек, 2010. – 216 с.

СУСПІЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЯК ВАГОМІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ГУВЕРНЕРСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Бардінов А.В.

(Полтава, Україна)

У Концепції Нової української школи названі базові компоненти її розвитку, виконання більшості з яких повністю залежить від учителя. Проте вивчення об'єктивної реальності показує, що становлення і розвиток Нової української школи наразі залежить від багатьох об'єктивних передумов, які впливають на її становлення і розвиток, однак у педагогічній науці до цього часу не приділено належної уваги їх аналізу, а отже потребують спеціальної наукової розробки та узагальнення.

Одним із шляхів розв'язання питань зазначеної проблеми, на наш погляд, сприятиме вивчення, наприклад, ретроспективи суспільно-педагогічних передумов, які мали певний вплив на становлення і розвиток гувернерської системи освіти (а отже й школи) в Україні другої половини XIX – початку XX століття як складової в системі загальної освіти.